

Brabants Erfgoed weekend

2025 Architectuur routes door Etten-Leur

Etten-Leur

Etten

Leur

**OPEN
MONUMENTEN
DAG**

Beste erfgoed-liefhebber,

In dit Brabants Erfgoedweekend, met als thema 'Architectuur' willen we wijzen op bekende en potentiële monumenten en zeker op de eigen schoonheid van jongere gebouwen, waarin de ambities van een architect tot uiting zijn gekomen. Etten-Leur heeft nu bijna 25.000 huizen en andere gebouwen met een adres. Elk gebouw heeft zijn ontwerper, een doe-het-zelver of een professionele architect, met ieder een eigen stijl en bouwinzicht.

De twee wandelingen en de fietsroute leiden door enkele wijken met elk hun eigen bouwstijl.

- **Fietsroute Etten-Leur** (15 km) 5
- **Wandeling Leur** (2 km) 11
- **Wandeling Etten** (2 km) 15

Let in de jonge architectuur op de aard en mogelijkheden van gewapend beton en andere nieuwe materialen, grote ramen voor veel daglicht in moderne, frisse woningen, afwisseling of herhaling van patronen en stedenbouwkundige aanpassingen aan de opkomst van de auto. Bij de bekende monumenten kunt u uw ogen vullen met mooie materialen en kleuren, 'zachte' details en ambachtelijk bewerkte delen in metselwerk en kozijnen.

Verwonder u en geniet!

*Met dank aan alle vrijwilligers die dit weekend mede mogelijk maken!
Werkgroep Brabants Erfgoed Weekend – Open Monumentendag.*

Brabants Erfgoed weekend

Inleiding

Vanaf de 20ste-eeuwse ontwikkeling van Etten-Leur kunnen we drie belangrijke periodes herkennen.

Tot 1950 was Etten een klein dorp met een bestuurscentrum en een belangrijke veemarkt, verbonden met het havendorp Leur, waar na een rijke handelsperiode vooral het Gasthuis restte. Diverse gebouwen uit circa 1900, in een aan Pierre Cuypers verwante stijl, zijn van de op Leur wonende Piet van Genk, die in beide dorpen een grote kerk bouwde. In Etten staan een paar panden in typische jaren dertig-stijl van architecten Van der Made en Oomen.

Vanaf 1950 ontwikkelde vooral Etten zich als door het Rijk aangewezen 'industriële kerngemeente'; behalve de fabrieken op Vosdonk waren ook veel nieuwe woningen en bijbehorende voorzieningen nodig. De oudste ontwikkelingen zijn van lokale architecten, met name Frans Mol (Juvenaat, Vincent van Gogh Plein), Blokdijk uit Bavel en Gebroeders Oomen uit Oosterhout. Vrij snel verschenen de landelijke bekende architecten zoals Maaskant, vader en zoon Koldewey en woningbouw van Romke de Vries, Leicher, Van Dam en Wissing. Door sloop van een aantal panden nabij de (Van Gogh-)kerk werd het mogelijk een vierbaans 'Rijksweg' aan te leggen, waarlangs door Wim Eijkelenboom het eerste geheel overdekte winkelcentrum van Nederland werd gebouwd. Ondertussen werd de Leurse haven gedempt, ten behoeve van parkeerplaatsen voor een nieuw winkelplein. Aan het eind van deze fase, rond 1980 werden diverse woonblokken neergezet door 'stadsvernieuwer' Pietro Hammel.

De derde, huidige periode werd ingezet met de omleiding van de Rijksweg. Op de opengevallen plek kwam hogere nieuwbouw, met op het maaiveld winkels en horeca; hierdoor verdwijnen zulke bedrijven van de vroeger centrale en gezellige Markt. In hun opvallende, organische, architectuur ontwikkelde landelijk bekend bureau Alberts en Van Huut het nieuwe Stadskantoor en de woningen op de Schapenwei. In de huidige ambities van het gemeentebestuur wreekt het zich dat het naoorlogs gebouwd erfgoed nagenoeg niet geïnventariseerd en daarom nog steeds vogelvrij is.

Moerboom
Etten-Leur

Fietsroute Architectuur Etten-Leur (15 km)

Voor deze fietsroute zijn er 2 startpunten

1. Etten-Leur Centrum: Oude Raadhuis/Moerboom Markt
2. Etten-Leur-Noord: Trouwkerkje

Let goed op de voorrangregels. Er zijn stukken zonder fietspad. Als je gaat rondkijken en lezen, stap dan op een veilige plaats even af. Neem de tijd!

STARTPUNT 1 Fietsroute Architectuur Etten-Leur **Etten-Leur Centrum: Oude Raadhuis/Moerboom Markt**

1. Rijd het Raadhuisplein op langs het Stadskantoor.
2. Rechtsaf de Roosendaalseweg. Na 100 meter naar links het fietspad op. Het Stadskantoor en ook de woningen met de gele balkons aan de rechterzijde (1995) zijn ontworpen door het (inter-nationaal) bekende architectenbureau Alberts & van Huut in de voor het bureau kenmerkende organische stijl, geïnspireerd door de antroposofie.

Scan de QR-code en lees meer over hen.

De vrijstaande huizen links gebouwd voor dierenartsen, huisarts, tandarts en oogarts. Nummer 21, 23 en 25 in typisch 'jaren dertig'-stijl. Nummer 21 door de Etten-Leurse architect M. Jochems, en nummer 23 voor de dierenarts, een ontwerp van Van der Made. Later nog een huis van hem, let dus goed op de bouwstijl.

3. Bij rotonde rechtsaf Tolhuislaan. Rijd deze helemaal door tot aan de spoorlijn. Links staan vrijstaande woningen met geen van alle een echt hoge tweede verdieping.

4. Linksaf Duinkerkenlaan: zie dat dit allemaal bungalows zijn met een zadeldak.

5. Door naar Verschuurweg: links zie je nog drie dienstwoningen, in 1957 gebouwd bij de Tomado-, later Frijadofabriek die in 2022 gesloopt werd.

6. Rechtsaf via Kattestraat spoor over en bij rotonde rechtdoor Floralaan. Fiets een ronde over de Veldbloemenhof. Hier staan flexwoningen, die over 15 jaar weer verdwijnen. Men mag er maar 5 jaar wonen. Wat vind je van deze hof?

7. Keer terug naar Hoeveneseweg en rotonde linksaf. De Watertoren gebouwd in 1924 in Art Deco-stijl door architect Hendrik Sangster, zag je al liggen. Misschien ken je ook zijn 'broertje' bij verkeersknooppunt Hooipolder? Sangster bouwde 19 watertorens waarvan er nog 10 over zijn.

Scan de QR-code en lees meer

8. Rtonde linksaf Concordialaan. Na 150 meter rechtsaf naar Edward Poppelaan. Aan eind links. Je betreedt het Juvenaatterrein van de Broeders van Liefde. Het hoofdgebouw en de boerderij staan er nog en zijn oorspronkelijk ontworpen door Frans Mol, een neef van de Ettense huisarts Chris Mol. Op het infobord leest u meer over deze locatie.

9. Fiets via het fietspad over Edward Poppelaan en Juvenaatlan naar Zonnestad. De appartementen links en rechts zijn van architectenbureau LEVS dat meer nieuwbouw ontwierp in Etten-Leur: *Scan de QR-code*.

10. Linksaf naar rotonde Concordialaan en rechtdoor Statenlaan in. Aan de linkerkant achter de vijver staan de zogenaamde decorwoningen met tegelpartij boven aan de gevels. Deze wijk Sander is ruim opgezet in de jaren 80 van de 20ste eeuw.

11. Rij door naar de volgende rotonde en sla daar (na oversteken) rechtsaf. Volgende straat linksaf: Korte Brugstraat, de oudste verbindingsroute tussen Etten en Leur. Voorzichtig, geen fietspad!

12. Rechts, op nr. 91-95 drie woonhuizen van Frans Mol en J. Brugman. Let op de typische jaren vijftig entreepartijen. Op nr. 72 links staat het voormalige woonhuis van Heerma van Vosshuis. Hij speelde een grote rol in de ontwikkeling en bebouwing van Leur. *Scan de QR-code om alles over hem te lezen op de website.*

Rechts op nr. 47 staat het huis waar architect Piet van Genk het huis van zijn oom ging bewonen. Van Genk heeft veel gebouwen ontworpen op de Leur en elders. *Scan de QR-code.*

13. Pas op: rijdt er niet voorbij: Linksaf Turfijker. Volg deze met bochten naar Geerkade: hier staat het Havenhuis (De Ster), waar je wat kunt drinken met iets lekkers erbij tegen OMD-tarief. Je kan aan het gebouw wel zien dat daar industrie was. Het was vroeger een zeepfabriek.

14. Fiets verder langs de kade naar Molen de Lelie, die alleen op zaterdag open en te bezichtigen is.

15. Ga de witte Slikbrug over en dan rechtsaf langs de havenkom; meteen na het Turfschip linksaf Bierdragerspad.

16. Rechtsaf Brouwerstraat: rechts staat nog de Mouterij, een eeuwenoud gebouw om een grondstof voor bier te maken. Nu is het gildehuis van het St. Hubertusgilde.

17. Voordat we linksaf slaan (Lange Brugstraat), kijken we naar rechts. Daar ligt de Petruskerk, in 1889 ontworpen door Piet van Genk. De kerk is alleen op zaterdag van 13-16 uur te bezichtigen. Er treden dan koren op. Op het kerkhof achter de kerk ligt, vlak voor het monumentale graf van zijn oom architect Van Genk zelf begraven.

18. Met de neus naar de kerk gericht, volgen we dus linksaf de Lange Brugstraat. Rechtsaf de Kasteellaan in. Zie hoe men rechts de oude huisjes opknapt en links in stijl nieuw bouwt. Huisnummers 34 - 48 werden in 1948 ontworpen door Frans Mol, we zagen hem al bij het Juvenaat. Let eens bij de rijtjeshuizen op de gemetselde boogjes boven de ramen en de kleine al dan niet dichtgemetselde raampjes boven de voordeuren. Deze kenmerken zien we precies zo terug in Etten rondom het Vincent van Goghplein. *Scan de QR-code: meer over Frans Mol*

19. Rechtsaf Kerkstraat, einde rechtsaf en linksaf het fietspaadje door het parkje; afstappen om door de privépoort te lopen. Dit is origineel het hoofdgebouw van het Hooghuis/Antoniusticht, in 1902 ontworpen door Piet van Genk, we zagen hem hiervoor al. Kun je het zien aan de stijl?

20. Bij Café Roeloffs/ Hof van Holland zie je aan de overkant aan het Lichttorenhoofd nrs 2 en 6 twee villa's van Van Genk. Rond 1900 werden hier, langs wat toen 'Vaartkant' heette, in zuidelijke richting kavels uitgegeven waar grote vrijstaande huizen voor notabelen gebouwd werden. Aan de overkant, rechts, Van Bergenplein 76, nog een huis, ontworpen door van Genk, en op nr. 68 het Postkantoor dat Heerma van Voss voor Leur liet bouwen (1902, ontwerp J. Marijnen).

Ga naar het Van Bergenplein.

STARTPUNT 2 Fietsroute Architectuur Etten-Leur
Etten-Leur-Noord: Trouwkerkje

21. Van Bergenplein; bezoek zeker ook het Trouwkerkje uit 1614, waar je tijdens orgelspel informatie vindt over de architecten en gebouwen.

22. Ga in de zuidwesthoek van het plein Lindenbleek in en meteen linksaf Wilgenlaan. Hier staan Drive-inwoningen, met inpandige garage, een bouwstijl die we niet veel zien in Etten-Leur. Sommige huizen hebben er een verdieping bovenop gekregen.

23. Einde Links en meteen Rechts het spoor over.

24. Steek de kruising Liesboslaan over en neem het fietspad tussen de huizen naar rechts. De wijk het Hooghuis is gebouwd in de jaren tachtig. De ideeën over verkeer waren duidelijk veranderd; langzaam verkeer heeft hier voorrang en auto's rijden zich vast in een stedenbouwkundige 'bloemkoolwijk'.

25. Halverwege, aan de fietspadkruising Kievit-Lage Neerstraat, passeer je een school- en buurthuiscomplex gebouwd door bureau Treffers - Polgár in 1988. [De Hongaars-Nederlandse Kornél Polgár ontving in 1983 als eerste en enige Nederlander een Duitse architectuurprijs voor zijn ontwerpen van sociale woningbouw in samenhang met een humane woonomgeving.]

26. Ga door het tunneltje naar de Heggenmus. Links zie je seniorenwoningen met sedumdaken. De groene vetplanten zorgen voor duurzaamheid en isolatie.

27. Pas op, we komen nu op een stuk zonder fietspad en onrustig verkeer. Via Irenelaan-Wilhelminalaan komen we bij Vincent van Goghplein. Stap daar even af om rustig te lezen.

Rond het Vincent van Goghplein ligt de eerste uitbreiding van Etten aan oostelijke zijde. Aan het plein lag op nr. 9 het arbeidsbureau, ontworpen door Frans Mol, net als de rijtjeshuizen (oneven nummers). Op de andere korte zijde bouwde Koldewij in 1955 de eerste 'Nobelaer' (na eerst uitbreiding in 1970 is het gebouw in 2023 afgebroken).

28. Linksaf Poelsstraat en aan eind rechtsaf Dr. Mollerstraat. Hier zie je de jaren vijftig variant van twee-onder-een kap woningen; bescheiden huisjes, een flink diepe (moes-)tuin en ieder nog een poort aan de straat om achterom te gaan. Men was in de jaren 50 niet anders gewend!

29. Einde links: Schonckstraat, genoemd naar Philip Schonck. Hij was in de 18de eeuw onder andere architect van stadhouders Willem V maar ook te Etten-leur van het Oude Raadhuis en van de toren van de Van Goghkerk. *Scan de QR-code en lees meer over hem.*

30. Linksaf Oude Bredaseweg. Op nummer 109 staat de voormalige Burgemeesterswoning door architect van der Made, die we in het begin tegenkwamen aan Roosendaalseweg 23. Herken je de stijl?

31. Rechtsaf Schoonhout en via verkeerslicht over de Parklaan-Oost, en meteen rechtsaf.

32. Na 200 meter linksaf het fietspad in naar Guido Gezellelaan. Aan de linkerhand de Scholengemeenschap uit 1974, ontworpen door Rudi Bleeker uit Den Haag. Bleeker ontwierp door het hele land grote (middelbare) schoolcomplexen; de meeste als betonnen dozen met een bekleding van lichte baksteen.

33. Rechtsaf Vondellaan. Aan de rechterkant de dorpsuitbreiding uit de jaren 50 van architect Bernardus Koldewey, die ook de nieuwe aanbouw van het Oude Raadhuis tekende. De meeste huizen hebben twee woonlagen; sommige zijn "opgetopt". Aan je linkerhand voorbij de grasstrook staat de 20 jaar jongere "nieuwbouw". Toch ook al weer meer dan een halve eeuw oud. Beide wijken zijn in de stijl van hun tijd. *Lees meer over Koldewey via de QR-code.*

34. Linksaf de Oude Kerkstraat in; einde rechts naar Achter de Molen.

35. Bisschopsmolenstraat met links het Withofgebouw op nr 162, waarvan ook de kapel ontworpen is door Van Genk. Verderop nog enkele monumentale boerderijen, maar we fietsen door naar startpunt 1.

36. Raadhuisplein-Markt. Bezoek het Oude Raadhuis. Je vindt daar inzendingen van de tekenwedstrijd en nog meer informatie over architectuur in Etten-Leur. Even verderop, Markt 25 houdt architectenbureau Callactive open huis. Zij geven graag met behulp van een fraaie maquette hun kijk op de ontwikkeling van het centrum van Etten-Leur.

Tenslotte biedt de Tartaar op het Raadhuisplein een kopje koffie met wat lekkers voor een aantrekkelijke OMD-prijs.

Wandeling Architectuur Leur ^(2 km)

Startpunt Trouwkerkje

1. Je begint op het Van Bergenplein, de gedempte haven van Leur. Aan de zuidkant (nrs. 54-60) zien we nog de oudste huizen die eind 60-er jaren gebouwd zijn, met winkels. Aan de westkant was het eerst net zo, maar inmiddels zijn die geheel vernieuwd.

2. Loop naar het zuiden richting Lichttorenhoofd. Aan je rechterhand passeer je op Van Bergenplein nummer 68 het voormalig postkantoor, gebouwd in 1902 door Heerma van Voss naar ontwerp van de Bredase architect Johannes Marijnen. Hij bouwde in Breda ook het hoekhuis Baronielaan-Ginnekenweg, dat zie je wel: Aan je linkerhand in het Heerma van Vossplantsoen staat het voormalig poorthuis van het Antoniusgesticht/Hooghuijs, later GGZ voor Geestelijke gezondheidszorg. Dit is ontworpen door architect van Genk, net als de Petruskerk links van het poortgebouw te zien. Nu zijn er appartementen in het poortgebouw gemaakt. *Meer over Van Genk via QR-code*

Loop door en kijk naar rechts: Van Bergenplein 76 en Lichttorenhoofd nummer 2 en 6 zijn ook door van Genk in Neo-renaïssancestijl ontworpen. Al die huizen zijn meer dan 100 jaar oud. In huisnummer 2 heeft Rinus van der Lubbe gewoond, die het regeringsgebouw in Berlijn in brand stak. Het huis is gebouwd door een zoon van suikerbaron Heerma van Voss, wiens naam je nu voor de derde keer leest. En niet voor het laatst. *Je kan alles over hem lezen via de QR-code.*

Hij zorgde er ook voor dat op nummer 5 het huis Sursum corda niet verloren ging en in gebruik kon zijn als ontmoetingsplaats voor de Hervormden. *Lees meer hierover, scan de QR-code.*

3. Blijf aan de even kant lopen totdat je aan de overkant de nummers 35 t/m 45 ziet. Deze huisjes werden ook weer door Heerma van Voss gebouwd, voor medewerkers in zijn suikerfabriek. Zoek de verschillen tussen de huisjes: wat is vernieuwd en wat lijkt nog origineel? Welk huisje is nog het meest origineel?

4. Loop nu weer terug en ga tussen nummer 23 en 33 het pad Leurse Branden in, en aan het eind links. Je betreedt nu het vroegere GGZ-terrein waarvan links nog steeds enkele bewoonde paviljoens staan.

5. Ga na nr. 21 rechtsaf en steek de Kerkstraat over om die in dezelfde richting te vervolgen. Dit is de oudste uitbreiding van Leur in oostelijke richting, ontworpen in 1948 door Frans Mol. Zie hoe men nieuwbouw inpast in de stijl van de oude huisjes. *Scan de QR-code: Frans Mol*

6. Kasteellaan linksaf. Let eens bij de oude huisjes (nr. 34 t/m 48) op de gemetselde boogjes boven de ramen en de kleine al dan niet dichtgemetselde raampjes boven de voordeuren. Deze stijl zie we precies zo terug in de Dr. Mollerstraat en het Vincent van Goghplein in Etten. Zie hoe de nummers 20 t/m 32 hoger zijn. Zoek de verschillen met de lagere huizen en probeer door alle vernieuwingen heen te kijken.

7. Ga linksaf de Kapelstraat in en dan 1ste straat rechtsaf (Kerkstraat). Op nummer 12 staat het witte kinderdagverblijf. Dit was eerst een klooster. Waaraan zie je dat? Kijk eens naar het jaartal en de bijzondere brievenbus, helaas beschadigd. Let even verderop op de bijzonder oude zijgevel rechts van nr. 2A. Zie in het metselwerk de verschillende stenen en aanpassingen. Wat zou dit gebouw allemaal hebben meegemaakt?

8. We slaan even rechtsaf de Lange Brugstraat in om stil te staan bij nummer 38 en 40. Twee woningen met bijzondere architectuur, zoals balkonachtige dakjes boven de portieken.

9. We keren om en lopen naar de lagere huisnummers. Zie aan de fraaie monumentale huizen hoe, dank zij de haven, Leur rijkdom heeft gekend tot in de 20ste eeuw. We gaan de huizen niet apart bespreken, maar let vooral eens in de steegjes op de echt oude zijgevels en in de voorgevels op het bijzondere metselwerk van veel huizen. Zouden de tegenwoordige metselaars dit nog kunnen? We zien bij veel van deze oude huizen allerlei stijl-elementen, wat natuurlijk te maken heeft met de vele renovaties en aanpassingen in de loop der tijd.

10. Links staat de door van Genk in 1889 ontworpen St. Petruskerk, die alleen op zaterdag van 13 tot 16 uur open is voor bezichtiging. Er treden dan koren op. Van Genk plaatste in het baksteenwerk regelmatig horizontale lijnen met natuursteen. Let op details in de gevel: bijvoorbeeld de heel kleine raampjes omgeven door 4 bakstenen. Rechtsachter de kerk op het kerkhof ligt het graf van architect van Genk, vlak voor het grafmonument van zijn oom Antoon.

11. Uit de kerk komend linksaf en bij Trouwkerkje rechtsaf. Aan de linkerhand kom je langs het Havenhuis, waar je koffie kunt drinken met wat lekkers erbij voor een aantrekkelijk OMD-prijsje. Je kunt aan het gebouw wel zien dat daar industrie was. Het was vroeger een zeepfabriek. De huizen aan de kop van de haven zijn van het Etten-Leurse architectenbureau Vergouwen en Van Rijen.

12. Loop door over de Geerkade tot molen de Lelie. Deze is alleen op zaterdag te bezichtigen.

13. Na de molen linksaf: Slagveld. Net als de vorige en volgende straat heel oude wegen met vooral nieuwbouw. Aan de rechterhand ligt wijk de Keen, gebouwd eind 80-er jaren van de vorige eeuw.

14. Linksaf Brandseweg. Aan het eind van de Brandseweg staat rechts het statige huis waar de al eerder genoemde suikerbaron Sybrand Heerma van Voss woonde.

15. Steek de Korte Brugstraat over naar Rozengaard en dan linksaf de Bootstraat in. Kijk bij Heerma van Vossstraat naar rechts. Woonstichting Etten-Leur (ALWEL) liet hier door architectenbureau LEVS sociale woningbouw wegzetten. Een mooi plaatje is het geworden met namen, die door kinderen van de nabije school bedacht zijn. *Scan de QR-code: LEVS*

16. We draaien weer om en gaan via de Heerma van Vossstraat naar de Korte Brugstraat. Rechtsaf. In het huis op nummer 47 woonde architect van Genk tot zijn dood in 1919. Het huidige huis is door hem in 1895 geheel opnieuw gebouwd. Je herkent inmiddels zijn stijl wel.

17. We komen weer op het Van Bergenplein. Als je het nog niet gedaan hebt, loop dan het Trouwkerkje binnen, waar je nog meer informatie vindt. Geniet er van de oude sfeer en het orgelspel.

De Rock
LEVS-architecten

Wandeling Architectuur Etten^(2 km)

Startpunt
Oude Raadhuis of Moeierboom Markt

1. Loop over het Raadhuisplein naar de Roosendaalse weg.

2. Kijk rondom je heen. Het stadskantoor is net als de huizen met de gele balkons ontworpen door architecten Alberts en van Huut. Zij kennen landelijk grote bekendheid en hebben veel prominente gebouwen op hun naam staan in organische stijl met als doel schoonheid en harmonie te creëren, die het menselijke welzijn verbetert. *Lees meer over deze architecten via de QR-code.*

De vrijstaande huizen links zijn gebouwd voor dierenartsen, huisarts, tandarts en oogarts. Nummer 21, 23 en 25 in typisch 'jaren dertig'-stijl. Nummer 21 door de Etten-Leurse architect M. Jochems, en nummer 23 voor de dierenarts, een ontwerp van Van der Made. We komen straks langs nog een huis van hem. Let dus goed op de bouwstijl.

3. Rechtsaf Korte Dreef: ook weer gebouwd als één plan samen met het Stadskantoor.

4. Door de bocht heen; aan het einde staat aan je linkerhand een bruin info bord over het voorname huis De Nobelaer, dat hier stond. In de straat rechtsaf (Bruininkhuizen) zie je de fundamenteën aangeduid in het plaveisel. Even verderop zie je links nog het Koetshuis als restant.

5. Rechtsaf Rochussenlaan. Deze wijk is de oudste uitbreiding van het dorp in westelijke richting.

6. Markt linksaf. Let op het gevarieerde metselwerk bij de huizen. Markt 97 is een voormalige dokterswoning uit 1897, waarvan na actie door de inwoners het pand behouden is gebleven. Let ook op het bijzondere metselwerk van huis 119.

7. Het spoor over en meteen rechtsaf het voetpad op naar Edward Poppelaan. Loop rechtdoor tot het voormalig Juvenaat (zie foto). Dit gebouw is gelukkig in vorm behouden en ontworpen door de voor Etten-Leur zeer belangrijke architect Frans Mol, neef van de Ettense huisarts Chris Mol. Op het infobord leest u meer over deze locatie.

8. Loop door het complex heen naar het station. Steek het spoor en de straat over naar het Stationsplein. Het stationsgebouw uit 1965 is van NS-bouwmeester Ir. Cees Douma die veel stationsgebouwen tekende. Dat van Etten is het laatste in zijn soort en moet dus behouden blijven! *Lees meer over Douma via de QR-code.*

9. Links tegenover het station staat De Rock, van LEVS-architecten. *Scan de QR-code voor meer over de architecten.*

Steek over en ga de Anna van Berchemlaan in. Op nummer 33, 35, 41 en 43 zie je zogenaamde drive-inwoningen met inpandige garage, zodat de woning op de tweede verdieping is. Men moet dus goed ter been zijn om boven te komen.

10. Rechtsaf Lambertusstraat. Rechts staat een school, oorspronkelijk voor meisjes in 1954 door architect Blokdijk gebouwd. De Beuken op nummer 3 was een patronaat voor jongens, door Architectenbureau Oomen ontworpen, maar inmiddels veel aangepast; het is nog steeds een gebouw voor de jeugd. Op nummer 5 het patronaat voor meisjes, nu een moskee. Al deze panden waren van de Lambertuskerk, die je links prachtig ziet liggen. Hierover zo meteen meer.

11. Je komt op de Markt: aan de overkant het St. Paulushofje uit 1681.

12. Links van dit hofje op nummer 41 een mooi voorbeeld van een dorps huis uit het midden van de zeventiende eeuw, ouder dus dan het Paulushofje. Opvallend zijn de deur in Lodewijk XIV stijl en de zes stoeppalen. Hier werd in 1797 Jan Jacob Rochussen geboren als zoon van de dorpssecretaris. Hij werd later minister van Financiën, minister van Koloniën en gouverneur-generaal van Nederlands-Indië. De straat naast het Sint Paulushofje (de Rochussenlaan) is naar hem genoemd.

13. Loop even verderop naar nummer 25 en neem een kijkje binnen bij architectenbureau Callactive, waar men bij een maquette vertelt over plannen met het centrum.

14. We steken de Markt weer over en zien op nummer 64 opnieuw een huis dat ontworpen is door architect Van der Made in de jaren 30. Herken je de bouwstijl van Roosendaalseweg 23? Hij ontwierp ook nog de burgemeesterswoning op Oude Bredaseweg 109.

15. Loop het kerkplein op door de opening in het hek tussen het H. Hartbeeld en huis nummer 60. Je staat nu voor de Lambertuskerk die in 1878 officieel werd ingezegend. Het is een neogotische, driebeukige kruisbasiliek, een door Piet van Genk aangepast ontwerp van de Gentse architect Bruggenaar.

Boven de ingang van de kerk bevindt zich een prachtig tableau met als middelpunt de heilige Lambertus. Hoeveel vierpassen (afbeelding) tel je in de gevel? Piet van Genk ontwierp ook het huis op nr. 60 als burgemeesterswoning, later pastorie. Van Genk ontwierp meer dan 20 kapellen en kerken, ook die van Leur. *Scan de QR-code voor meer over Van Genk.*

16. Rechtsaf het Schuurkerkpad in. Aan je linkerhand de oude Teken-schouwerij. Het is uit dezelfde tijd als de kerk, maar in heel eigen stijl. Let op al dat bijzondere metselwerk!

17. Stationsstraat linksaf. Dit is de oudste weg van Etten naar Leur, het Leurse straatje. Je ziet er nog mooie oude huizen. Links op nummer 21 de voormalige pastorie, ook door van Genk. Rechts op nummer 30 het Witgele Kruisgebouw uit , nu woning. Het is een ontwerp van de Gebroeders Oomen in de stijl van het Nieuwe Bouwen. Denk aan Rietveld en Mondriaan.

18. Loop het pad rechts ervan in, links langs de nog bestaande kapel van het gesloopte Elisabethgasthuis.

19. Loop door het park naar links en steek de Anna van Berchemlaan over. Rechtsaf en dan linksaf naar Oranjelaan. Je ziet aan je linkerhand de nieuwe appartementen op de plaats van het voormalig cultureel centrum De Nobelaer. Je ziet het, overal rondom verschijnt er hoogbouw in het centrum.

20. Maar we lopen ervan weg en komen nu bij het Van Goghplein. Dit plein vormt samen met de zijstraten de oudste uitbreiding van de dorpskern Etten, allemaal ontworpen door Frans Mol rond 1948. *Scan de QR-code en leer meer over Frans Mol.*

Ook de huizen wat verderop, de oneven nummers op Vincent van Goghplein zijn van Mol, evenals het voormalig arbeidsbureau op nummer 9. Let eens bij die rijtjeshuizen op de gemetselde boogjes boven de ramen en de kleine al dan niet dichtgemetselde raampjes boven de voordeuren. Deze kenmerken zien we precies zo terug in de Kapelstraat op Leur en zo dadelijk ook weer.

21. Sla rechtsaf de Poelsstraat in en aan eind rechts de Dr. Mollerstraat. Herken Frans Mol weer als architect. Deze “twee-onder één-kap”-woningen hebben een enorm grote (moes-)tuin en ieder nog een tweede deur aan de straat om achterom te gaan. Men was in de jaren 50 niet anders gewend!

22. Einde links de Schonckstraat, genoemd naar Philip Schonck. Hij was in de 18de eeuw onder andere architect van stadhouders Willem V maar ook te Etten-leur van het Oude Raadhuis en van de toren van de Van Goghkerk. *Scan en lees meer over Schonck.*

23. Rechtsaf Oude Bredase weg. Aan de rechterhand op nummers 43-49 een rijtje aardige huizen uit 1931.

24. Steek via de zebra de Anna van Berchemlaan over. Verderop kom je langs het Witte Paard waarvan het oudste deel in 1828 gebouwd is als tramhalte en rustplaats voor de gasten, koetsiers en voor de paarden.

25. In de verte zie je het oude Raadhuis al weer. Kijk voordat je naar binnen gaat, naar de aanbouw rechts ervan. Ontworpen door Bernard Koldewij als uitbreiding van het gemeentehuis, met een nieuwe ingang. Die is later dichtgemaakt, waarbij de glasmozaïeken van Jan van den Brink geplaatst zijn. Ga in het bijna 250 jaar Oude Raadhuis een kijkje nemen nu dat nog kan. Volgend jaar is het niet meer van de Gemeente. Je vindt daar inzendingen van de tekenwedstrijd en nog meer informatie over architectuur in Etten-Leur. *Scan voor meer over Koldewij: QRi.*

Tenslotte biedt de Tartaar op het Raadhuisplein een kopje koffie met wat lekkers voor een aantrekkelijke OMD-prijs.

